

ROLE DÍTĚTE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Pracovní sešit

(pro děti, rodiče, učitele, vychovatele...)

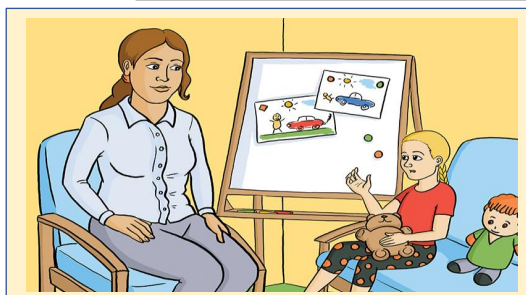
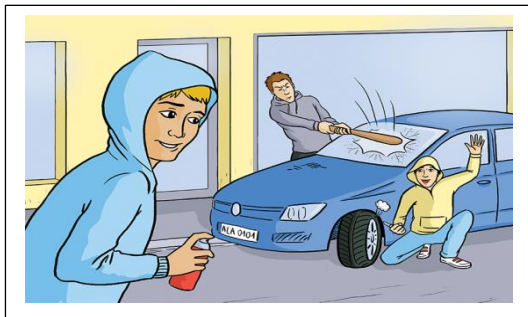
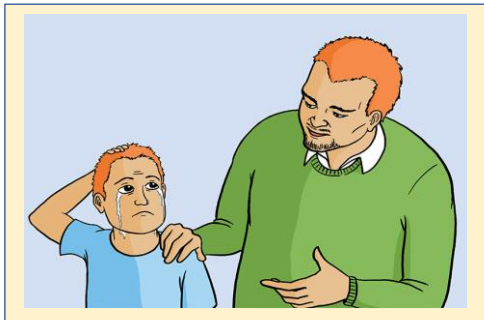
POLICEJNÍ PREZIDIUM ČESKÉ REPUBLIKY
ÚŘAD SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

OBSAH

1.	ÚVOD	str. 3
2.	POJMY	str. 4
3.	DÍTĚ JAKO SVĚDEK	str. 5
4.	DÍTĚ JAKO POŠKOZENÝ	str. 6 - 8
5.	DÍTĚ JAKO OBĚŤ	str. 8 - 9
6.	DÍTĚ JAKO PACHATEL	str. 9 - 11
7.	RODIČ (ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE DÍTĚTE)	str. 12

Účelem tohoto pracovního sešitu je seznámit vás s rolí dítěte v trestním řízení a rolí jeho zákonných zástupců.

Dítětem rozumíme osobu mladší 18 let, což definuje § 126 trestního zákoníku, Evropská úmluva o právech dítěte i Nový občanský zákoník.

Z pohledu práva existuje rozdíl v chápání dítěte jako svědka, kdy se jedná o dítě do 18 let a dítěte jako pachatele, kdy do 15 let není dítě trestně odpovědné a od 15 do 18 let je trestně odpovědné.

Neexistuje žádný limit, od kdy je dítě schopno podat svědeckou (nebo jinou) výpověď. Podle některých poznatků z vývojové psychologie se děti mladší 5 či 6 let vyslychat nedají, někteří psychologové se kloní k nižší věkové hranici, až k věku 2 či 3 let. Vždy závisí na vývojové úrovni dítěte.

Dítě se v trestním řízení může ocitnout v různých rolích:

- dítě jako svědek
- dítě jako svědek - poškozený
- dítě jako oběť
- dítě jako pachatel

V každé z těchto rolí má dítě svá práva a povinnosti. Vzhledem k věku je dítě osobou, která není zcela způsobilá k právním úkonům, a proto je role zákonných zástupců nezastupitelná.

Zákonný zástupce je rodič nebo jiná osoba, které bylo dítě svěřeno do péče.

POJMY, se kterými se setkáte v trestním řízení

DÍTĚ - osoba do 18 let

PACHATEL - ten, kdo něco někomu udělal (dopustil se trestného činu)

SVĚDEK - ten, kdo něco viděl nebo slyšel a může to policii sdělit

POŠKOZENÝ - ten, komu pachatel způsobil škodu

OBĚŤ - každý, komu pachatel něco udělal, odcizil nebo zničil

OBHÁJCE - advokát, který zastupuje práva pachatele

STÁTNÍ ZÁSTUPCE - dohlíží na provedení trestního řízení

OSPOD - orgán sociálně právní ochrany dětí (tzv. „sociálka“)

ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE - rodiče nebo jiná osoba, které bylo dítě svěřeno do péče

DŮVĚRNÍK - osoba, která poskytuje psychickou podporu oběti

ZMOCNĚNĚC - většinou advokát, zastupuje práva oběti

ZNALEC - odborník, který popisuje osobu, stav nebo událost pro soud

TRESTNÍ ŘÍZENÍ - řízení, jehož účelem je zjistit, zda se stal trestný čin, zjistit pachatele a uložit mu trest

SEKUNDÁRNÍ VIKTIMIZACE – tzv. druhotná újma. První (primární) je způsobena tím, co se stalo, druhá (sekundární) tím, jak se k oběti chová okolí.

ÚKON – každé jednání na policii, které je v rámci trestního řízení (nejčastěji výslech)

SVM - speciální výslechová místnost pro oběti trestných činů

ZPŮSOBENÁ ŠKODA - majetková – to, co nám pachatel odcizil, poškodil nebo zničil
- nemajetková – např. náš špatný psychický stav (trauma, stres)

ZNALECKÉ ZKOUMÁNÍ - průběh, kdy znalec zjišťuje stav osoby nebo věci, nebo událost

Dítě jako svědek

Dítě jako svědek:

- mluví o tom, **co vidělo nebo slyšelo**
- vše říká vlastními slovy, jeho slovník neupravujeme
- hovoří o tom, co se doopravdy stalo, nesmí si nic vymýšlet
- potřebuje oporu ze strany rodičů nebo zákonných zástupců, neboť již samotná návštěva policie může být stresující

Pokud by dítěti – svědkovi (a jeho rodině) hrozilo nebezpečí ze strany pachatele, policie zajistí jejich ochranu.

Zásady:

- o úkonu s dítětem **MUSÍ** policie vyrozumět alespoň jednoho z rodičů, nebo zákonných zástupců dítěte
- u úkonu **MUSÍ** být přítomen OSPOD, nebo jiná osoba, která má zkušenosti s dětmi (např. učitel, nebo výchovný poradce školy), pokud by dítě vypovídalo o traumatizujícím zážitku
- dítě vše říká svými slovy
- dítě nenavádíme ke lhaní: „Řekni jenom to a to, tohle neříkej apod.“

Samotná událost nemusí být pro dítě traumatizující. Stres u něj vyvolá chování jeho okolí, které ho lituje, nebo naopak „vyzvídá“, co a jak se stalo.....

Příklad poučení dítěte před úkonem: Budeme si povídat o tom, co se stalo, co jsi viděl nebo slyšel. Musíš říkat, jak to bylo doopravdy. Když nebudeš vědět, řekni nevím. Nemusel bys vypovídat, když by ten, o kom si budeme povídat, byl člen tvé rodiny – byl bych však rád, kdybys řekl všechno, jak to opravdu bylo.

Příklad přípravy dítěte na úkon: Půjdeme spolu na policii a ty řekneš vše, co jsi viděl a slyšel, ano?

~~Řekni jenom to, jak jsi viděl nabourat auto, o tom zraněném pánovi nic neříkej.~~

Dítě jako poškozený

Dítě jako poškozený:

- mluví o tom, co mu **pachatel udělal, odcizil nebo zničil**
- vše říká vlastními slovy, jeho slovník neupravujeme
- hovoří o tom, co se doopravdy stalo, nesmí si nic vymýšlet
- potřebuje oporu ze strany rodičů nebo zákonných zástupců, neboť prvním stresem je to, co se mu stalo, druhým stresem pro něj může být výslech na policii, zvláště pokud je pachatel z okruhu rodiny
- **výpověď dítěte je velmi důležitá, aby pachatel své jednání neopakoval**

Zásady:

- o úkonu s dítětem **MUSÍ** policie vyrozumět alespoň jednoho z rodičů, nebo zákonných zástupců dítěte
- u úkonu **MUSÍ** být přítomen OSPOD, nebo jiná osoba, která má zkušenosti s dětmi (např. učitel, nebo výchovný poradce školy), pokud by dítě vypovídalo o traumatizujícím zážitku
- dítě vše říká svými slovy
- dítěti neříkáme: „Řekni jenom to a to, tohle neříkej apod.“
- nenutíme dítě říkat podrobnosti o tom, co se mu stalo; každé oživování události je **TRAUMATIZUJÍCÍ**
- podrobnosti řekne dítě na policii

Samotná událost je většinou pro dítě traumatizující. Druhotný stres u něj vyvolá chování jeho okolí, které ho lituje, nebo naopak „vyzvídá“, co a jak se stalo. Dítě několikrát opakuje, co se stalo a opakovaně oživuje vzpomínky.

Nenavádíme dítě ke lhaní, ani ho neučíme, co a jak má říkat. Manipulaci dítěte lze odhalit znaleckým zkoumáním.

Pokud by dítěti (a jeho rodině) hrozilo nebezpečí ze strany pachatele, policie zajistí jejich ochranu.

Příklad poučení dítěte před úkonem:

Jsme v dětské výslechové místnosti, já se jmenuji Jana Nová a ty jsi Petr Král. Dnes je čtvrtek 10. března, je 9 hodin, ve vedlejší místnosti / zde jsou přítomné / přihlížející osoby (musí tam být OSPOD, může tam být obhájce pachatele, může tam být např. psycholog). Víš, proč jsi sem za mnou dnes přišel? Zde by mělo následovat spontánní vyjádření dítěte o tom, proč si myslí, že s ním policista mluví. Pokud to dítě neví nebo to nedokáže říci, následuje uvedení do předmětu výslechu policistou: Myslím si, že mi můžeš říct o tom, co se stalo, když ..., o tom, jak se doma chová tatínek, o tom cizím pánovi, který..... Je důležité říci, co se ti / mamince / spolužákovi doopravdy stalo a nic si nevymýšlet, tedy mluvit pravdu. Myslím si, že se takové věci (dětem / jiným lidem / zvířatům) dělat nemají a ten, kdo to udělal, by za to měl být potrestán. Když něco nebudeš vědět, nebo si to už nepamatuješ, klidně řekni nevím, nepamatuji se.

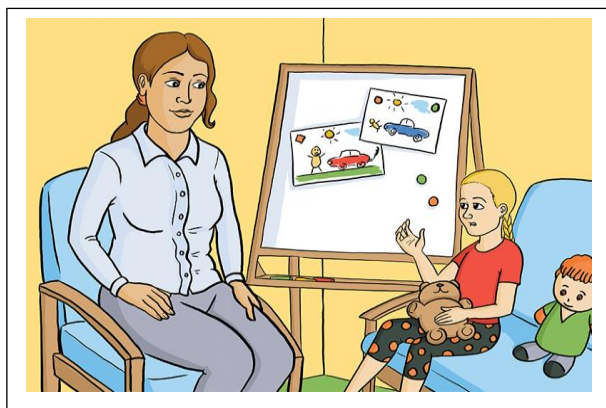
V případě pachatele - osoby z okruhu rodiny: Máme si povídat o tvém tatínkovi / bráškově /mamince, tak kdybys chtěl, nemusíš mi nic říkat. Ale myslím si, že se takové věci dětem /jiným lidem / zvířatům dělat nemají. Budeme si o tom spolu povídat?

Příklad přípravy dítěte na úkon: Půjdeme spolu na policii a ty řekneš vše, co se ti stalo a kdo ti to udělal, ano?

Řekni jenom to, jak ti Pepíček ~~bral~~ svačinu, to jak tě tloukl, neříkej.

Průběh řízení, když se dítě stane poškozeným:

- 1) Dítě se většinou nejdříve svěří tomu, koho dobře zná, s tím, co se mu stalo. Nebo může jít samo na policii a tam vše říci.
- 2) Ten, komu se dítě svěřilo, by měl vše oznámit na policii, kde popíše, s čím se mu dítě svěřilo.
- 3) Policie zahájí řízení a dítě vyslechne. U traumatizujících událostí by měl být výslech jenom jeden. Dítě je vyslechnuto policistou, který se specializuje na oblast práv dítěte.
- 4) U traumatizujících událostí, nebo u malých dětí je výslech proveden v SVM (speciální výslechové místnosti), která vypadá jako pokoj. Výslech je nahráván, aby nemusel být zapisován.

- 5) Dítě se nesmí potkat s pachatelem!!
- 6) Rodič nebo zákonný zástupce dítěte může požadovat, aby pachatel uhradil majetkovou i nemajetkovou škodu.
- 7) Když je pachatel postaven před soud a soud rozhoduje o jeho potrestání, může dítě vypovídat i před soudem. Opět se nesmí potkat s pachatelem!!

Když se dítě stane poškozeným, má právo mít **ZMOCNĚNCE**. To je právník, kterého dítěti přidělí soud a který hájí práva dítěte. Dítě ani jeho rodiče nebo zákonní zástupci nic neplatí!!!

Dítě jako oběť

Dítě jako oběť:

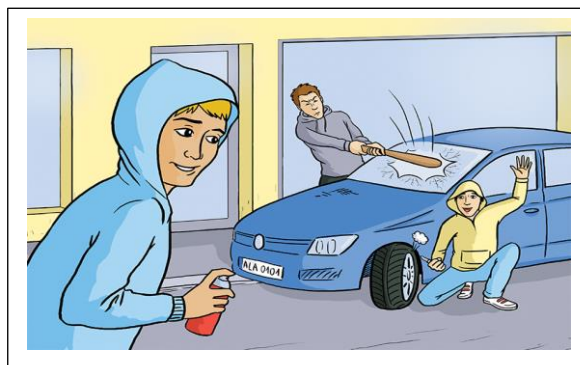
- každé dítě, které se stalo poškozeným, je automaticky **zvlášť zranitelnou obětí** podle zákona (Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů)
- podle tohoto zákona má svá práva
- protože dítě není plně právně odpovědné, tedy nemůže ještě svá práva vymáhat, je důležité, aby o jeho právech věděli rodiče nebo zákonní zástupci

Zásady:

- **oběť trestný čin nespáchala!!**
- o právech dítěte jako zvlášť zranitelné oběti **poučíme jeho rodiče** nebo zákonné zástupce
- dítě **poučíme také podle jeho vývojového období** (u malých dětí to není nutné, protože by plně nepochopily význam)
- **zdůrazníme, že má právo zejména na bezplatnou odbornou pomoc a má právo na zmocněnce**
- **může ho k výslechu doprovázet důvěrník**
- **osobní údaje dítěte - oběti mohou být v řízení chráněny tak, aby se s nimi pachatel nemohl seznámit**
- **dítě se nesmí vidět s pachatelem**
- **může ho vyslýchat osoba stejného pohlaví**
- **výslech vede policista – specialista**
- **zejména u traumatizujících událostí dítě samo (nebo s rodičem či zákonným zástupcem) napíše soudu dopis, jak vypadal jeho život před událostí a jak po události (jmenuje se to „Prohlášení oběti o dopadu trestného činu“)**
- **některé oběti mají nárok na peněžitou pomoc ze strany státu**

Oběť je stresována tím, co se jí stalo, neví, co s ní bude dál a co od ní bude požadováno. Proto by měla dostat zejména ty informace, které v tu chvíli potřebuje a další informace dostane v průběhu řízení.

Dítě jako pachatel

Dítě jako pachatele musíme rozlišovat podle věku, a to:

A) dítě do 15 let

B) dítě mezi 15. – 18. rokem (říkáme jim **mladiství**)

A) dítě do 15 let

Všichni víme, že dítě do 15 let není odpovědné za své jednání, které by jinak už bylo trestné. Tedy, že takové dítě nemůže jít např. do vězení.

Málokdo však ví, že i takové dítě se může ocitnout před soudem a může být potrestáno výchovně, např. umístěním do ochranné výchovy, dohledem, výchovné povinnosti nebo výchovná omezení apod..

Když dítě do 15 let provede něco, co by jinak bylo trestné, policie zahájí řízení a musí vyslechnout všechny svědky a všechny poškozené, musí vše zapsat a zadokumentovat. Také vyslechne dítě – pachatele, zejména k tomu, proč to udělal a jak by se chtěl omluvit. Škodu, kterou svým jednáním způsobil, uhradí jeho rodiče nebo zákonní zástupci.

B) mladiství

Děti mezi 15. – 18. rokem jsou již trestně odpovědné, tedy zodpovídají za své jednání. Jejich jednání nazýváme **PROVINĚNÍ**. Pokud něco udělají, policie zahájí řízení a mladistvý pachatel musí mít již od jeho začátku svého obhájce.

Mladistvý pachatel velmi závažného jednání může být umístěn i do vazby!

Mladistvý musí být poučen před výslechem o všech svých právech. Protože některá práva mají i rodiče (zákonní zástupci), musí o nich být poučeni i oni.

Po provedení všech výslechů, tedy i výslechu mladistvého, a zadokumentování jeho jednání je celé řízení předloženo státnímu zástupci, který je žalobcem a ten předá řízení k soudu pro mládež. Soud rozhoduje o potrestání.

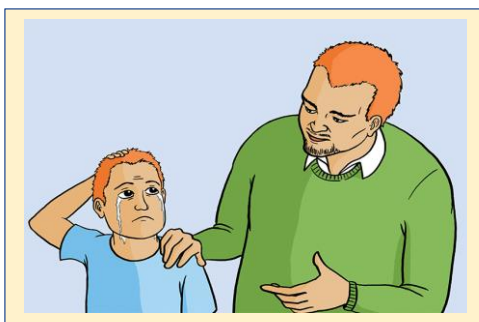
Potrestáním může být např.

- výchovné opatření (dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti)
- výchovné omezení a napomenutí s výstrahou
- ochranné opatření (ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova)
- trestní opatření

Při splnění určitých podmínek, o kterých je mladistvý poučen, může být upuštěno od trestního opatření.

Rodič, zákonný zástupce ani jiná osoba **nesmí zveřejnit** žádnou informaci, která by vedla k identifikaci mladistvého!

Rodič (zákonný zástupce dítěte)

Rodič (zákonný zástupce) **zastupuje práva dítěte.**

Ve všech situacích by dítě mělo vědět, že jste s ním.

Když se Vaše dítě stalo **obětí** trestného činu. Není to jeho vina, ale vina pachatele. Dítě je pouze ve špatnou chvíli na špatném místě. I v případě, že se jedná o trestné činy páchané v rodině.

Dítě nemá mnoho možností, jak se bránit. Pachatelů může být více najednou, nebo je pachatel silnější, nebo je pachatel osoba dospělá. Vůči dospělým dítě v podstatě nemá obranu. Dospělý pachatel si dítě vybírá pro jeho bezbrannost.

Většinou si dítě situaci klade za vinu. „Neposlechl, jsem; říkali mi, že to nemám dělat; říkali mi, že tam nemám chodit apod.“ U školní šikany: „Jsem nemožný, jsem ostuda třídy, nejsem hezká apod.“ To platí i v případě domácího násilí: „Rodiče se hádají kvůli mně“.

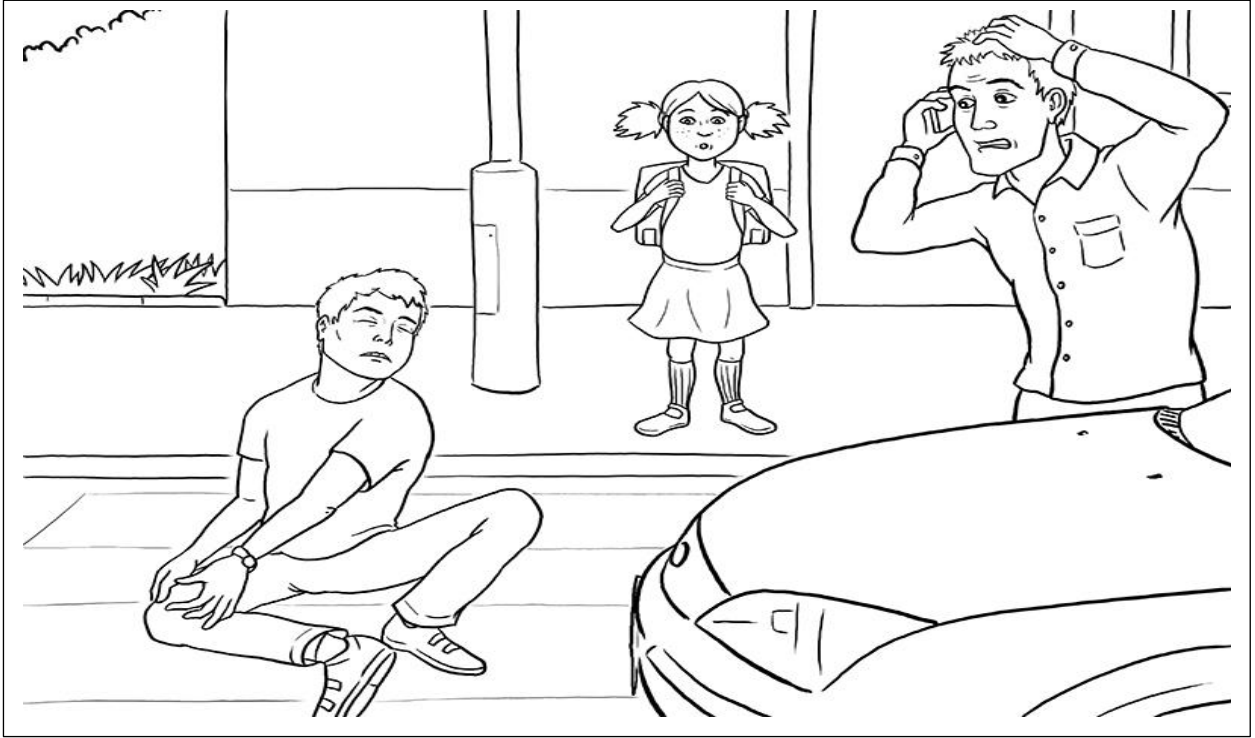
Dítě se může stát **svědkem** trestného činu. I taková situace může být pro něj velice náročná. Zvláště v případě, že má blízký vztah k pachateli. Má však povinnost svědčit.

Dítě může být **pachatelem**. V situaci, kdy se jednání dopustilo samo, nebo ve skupině „kamarádů“.

Ve všech situacích jste jediní, kdo je **současně s dítětem poučen** o jeho právech, která se mění podle role dítěte v trestním řízení. Jste jediní, kdo může tato práva požadovat. Jste jediní, kdo může dítěti poskytnout laskavou a ochrannou náruč. Jste jediní, na koho se dítě spoléhá.

Nezneužívejte svého postavení rodiče nebo zákonného zástupce, vaše dítě není věc ale neopakovatelná osobnost.

Pro lepší zapamatování si s námi vybarvěte ilustrace a popovídejte si o tom, jak byste se zachovali VY.

Zpracoval: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR 2017
Vytiskl: Tiskárna Ministerstva vnitra 2017